

نوروز در اسلام

همزمان با ظهور اسلام، بسیاری از سنن غلط همانند آتش پرستی و منع دفن مردگان از بین رفت ولی نوروز به عنوان یک جشن ملی باقی ماند. حتی پیشوایان دینی آن را حیاتی دوباره بخشیدند و آن را به دعا و نیایش آراستند. دکتر شریعتی در این باره می گوید: اسلام، نوروز را جلای بیشتری داد، شیرازه بست و آن را با پشتوانه ای استوار از خطر زوال در دوران مسلمانی ایرانیان مصون داشت... نوروز که با جان ملیت زنده بود، روح مذهب نیز گرفت..

چون نوروز شد، غسل کن و پاکیزه ترین جامه های خود را خوشبو گردان و در آن روز، روزه بدار و چون از نماز پیشین فارغ شدی، چهار رکعت نماز بگزار و بعد از نماز، سجده شکر به جای آور.

معلى بن خنيس مى گوید: در نوروز بر امام صادق(ع) وارد شدم، فرمود: این روز را مى شناسی؟ عرض کردم قربانت کردم این روزی است که عجم آن را بزرگ مى شمردند و به یکدیگر هدیه مى دهند.. حضرت فرمودند: قسم به بیت عقیق که در مکه است، این نیست مگر به جهت امری قدیم که برای تو تفسیر مى کنم... نوروز روزی است که خداوند از انسان ها پیمان گرفت که بندگی او را گردن گذارند و به پیامبران ایمان آورند و دستورهای آنان را بپذیرند. آن نخستین روزی است که خورشید بتابید و بادهای باردهنده وزیدن گرفت و گیاهان رویدن گرفتند. آن روزی است که فرشته وحی بر پیامبر(ص) نازل گردید و ابراهیم خلیل(ع) بتها را درهم شکست. روزی است که امام علی(ع) بت های روی خانه کعبه را به زیر افکند و

همچنین کشتی نوح پس از طوفان بر کوه جودی قرار گرفت و آن روزی است که قائم ما در آن روز ظهور خواهد کرد.

و باز معلی بن خنیس از قول امام صادق (ع) نقل می کند که همانا نوروز روزی است که پیامبر(ص) عهد و پیمان ها را برای امیرالمومنین(ع) گرفت و آن روزی است که حضرت بر اهل نهروان پیروز شد.

در مفاتیح الجنان از قول امام صادق (ع) آمده است: چون نوروز شد، غسل کن و پاکیزه ترین جامه های خود را خوشبو گردان و در آن روز، روزه بدار و چون از نماز پیشین فارغ شدی، چهار رکعت نماز بگزار و بعد از نماز، سجده شکر به جای آور....آمده است که در هنگام تحویل سال این دعا را بسیار بخوانند: یا مقلب القلوب و الابصار یا مدبراللیل و النهار یا محول الحول و الاحوال، حول حالنا الی احسن الحال.

ما این دعا را با کلامی نغز از زبان مولای متقیان امام علی (ع) می آراییم، آنجا که می فرمایند: [خدایا] با بهاری پر ابر و ابری پر باران، آب رحمت خویش را بر خاک خشک ما و بر گیاهان پر برکت فرو ریز، تا به باران درشت و بسیار آن، ابر مرده، زنده و خاک خشک، خرم و سبز گردد. آمین

مفهوم عید در فرهنگ اسلامی

واژه عید در اصل از فعل عاد (عود) یعود اشتقاق یافته است. معانی مختلفی برای آن ذکر کرده اند، از جمله: «خوی گرفته»، «هر چه باز آید، از اندوه و بیماری و غم و اندیشه و مانند آن»، «روز فراهم آمدن قوم»، «هر روز که در آن، انجمن یا تذکار فضیلت مند یا حادثه بزرگی باشد»، گویند از آن رو به این نام خوانده شده است که هر سال شادی نوینی باز آرد. (۱)

ابن منظور چنین می گوید که برخی معتقدند، اصل واژه عید از «عاده» است، زیرا آنان (قوم)، بر جمع آمدن در آن روز، عادت کرده اند. (۲)

به گفته ازهری: عید در نزد عرب، زمانی است که در آن شادی‌ها یا اندوه‌ها، باز می‌گردد و تکرار می‌شود. ابن اعرابی آن را منحصر به شادی‌ها دانسته است. (۴)

واژه عید تنها یک بار در قرآن به کار رفته است:

اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيداً لِأَوْلَادِنَا وَأَخْرَانَا وَ آيَةً مِّنْكَ... (سوره مائده / آیه ۱۱۴) در تفسیر نمونه ذیل این آیه گفته شده است: «عید در لغت، از ماده عود به معنی بازگشت است، و لذا به روزهایی که مشکلات از قوم و جمعیتی بر طرف می‌شود و بازگشت به پیروزیها و راحتی‌های نخستین می‌کند عید گفته می‌شود، و در اعیاد اسلامی به مناسبت اینکه در پرتو اطاعت یک ماه مبارک رمضان و یا انجام فریضه بزرگ حج، صفا و پاکی فطری نخستین به روح و جان باز می‌گردد و آلودگی‌های خلاف فطرت از میان می‌رود، عید گفته شده است و از آنجا که روز نزول مائده روز بازگشت به پیروزی و پاکی و ایمان به خدا بوده است حضرت مسیح (ع) آن را عید نامیده و همانطور که در روایات وارد شده، نزول مائده در روز یکشنبه بود و شاید یکی از علل احترام روز یکشنبه در نظر مسیحیان نیز همین بوده است. اگرچه در روایتی که از علی (ع) نقل شده می‌خوانیم «و کل یوم لا یعصی الله فیه فهو یوم عید». هر روز که در آن معصیت خدا نشود روز عید است» نیز اشاره به همین موضوع است، زیرا روز ترک گناه، روز پیروزی و پاکی و بازگشت به فطرت نخستین است.» (۳)

در روایات معصومین (ع) نیز بارها به این موضوع اشاره شده است، چنان که گذشت، امیر المومنین علی (ع) فرموده اند هر روزی که در آن معصیت و گناه نشود، روز عید است.

از سوید بن غفله نقل شده است که گفت: در روز عید بر امیر المؤمنین علی (ع) وارد شدم و دیدم که نزد او نان گندم و خطیفه (خوراکی از آرد و شیر) و ملبنة (غذا یا حلوايي که با شیر تهیه می‌شود) است. پس به آن حضرت عرض کردم روز عید و خطیفه؟!!

پس از آن حضرت فرمود: "انما هذا عید من غفرله"، این عید کسی است که آمرزیده شده است. (۴)

و نیز در یکی از اعیاد، آن حضرت فرمود: «انما هو عید لمن قبل الله صیامه، و شکر قیامه، و کل یوم لا یعصی الله فیه فهو یوم عید»، «امروز تنها عید کسی است که خداوند روزه‌اش را پذیرفته و عبادتش را سپاس گزارده است، هر روز که خداوند مورد نافرمانی قرار نگیرد، عید راستین است».

در روایات اسلامی برای اعیاد، به ویژه اعیاد مذهبی از جمله عید فطر، آداب و رسوم خاصی از جانب معصومین توصیه شده است.

«زینوا اعیادکم بالتکبیر» عیده‌های خودتان را با تکبیر زینت بخشید.

«زینوا العیدین بالتهلل و التکبیر و التحمید و التقدیس» عید فطر و قربان را با گفتن ذکر لا اله الا الله، الله اکبر، الحمد لله و سبحان الله، زینت بخشید.

عید، زمان نو شدن و پاک شدن از گناهان است و نوروز زنده شدن و برپاشدن دوباره هستی...

نوروزتان سرشار از طراوت و شادکامی

پی‌نوشت‌ها:

۱- دهخدا، ذیل عید، زبیدی تاج العروس، ج ۸، صص ۴۳۹-۴۳۸

۲- ابن منظور، لسان العرب، ۳/۳۱۹

۳- تفسیر نمونه، ج ۵، ص ۱۳۱

۴- مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۷۳

۵- <http://www.tebyan.net>